

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за извештај на образованието
(Копие: 1)

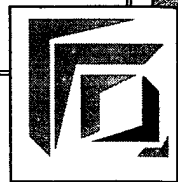
Примено:	18.05.2012			
Орг. единица	Беој	Приватност	Квалитет	
02	1853/			

Получено во: 07.06
Од: 7008/10
18.05.12

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија бр. 103/08, 33/10, 116/10, 18/11 и 55/11), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по македонски јазик за V одделение на деветгодишното образование за учениците со аутизам.

АРХИВСКИ ПРИМЕРОК

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

АДАПТИРАНА НАСТАВНА
ПРОГРАМА ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО
АУТИЗАМ

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

V ОДДЕЛЕНИЕ

1. ВОВЕД

Наставата по предметот македонски јазик на учениците им овозможува да развиваат интерес за запознавање и применување на македонскиот јазик, како основно средство за комуникација, за учење, за усно и писмено изразување, за запознавање на јазикот како најкарактеристичен белег на националниот идентитет. Преку наставата по македонски јазик се развиваат способностите за слушање, читање, пишување, усно и писмено изразување, сфаќање, доживување и голкување на литературните и други текстови.

Овој наставен предмет создава основа за стекнување знаења и од други наставни предмети затоа што преку практиката на воспитно-образовната работа по овој предмет се оперира со интегрално поврзаните процеси: мислење-говор-читање со разбирање. Со примена на интегрално поврзаните процеси во наставата по предметот македонски јазик учениците стекнуваат способности да ги користат содржините од останатите наставни предмети кои ги изучуваат.

Учениците преку оваа настава ќе се запознаат со структурата и системот на македонскиот стандарден јазик и на сите нивоа ќе ја усвојуваат и ќе ја применуваат стандарднојазичната норма (фонетско-фонолошка, морфолошка, синтаксичка, лексичка, правописна и ортоепска).

Според наставниот план за македонски јазик во V одделение се планирани по 5 часа неделно, односно 180 наставни часа годишно.

Наставниот предмет македонски јазик во наставниот план има статус на задолжителен наставен предмет.

2. ЦЕЛИ ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД IV ДО VI ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да развива социјален и личен идентитет преку анализа на книжевни текстови;
- да се оспособува за усно и писмено изразување;
- да го збогатува речникот;
- да усвојува поими, содржини и правила од граматиката, правојоворот и правописот на македонскиот литературен јазик;
- да ја запознава функцијата на зборовите и нивната примена во усното и писменото комуницирање;
- да се оспособува да чита со разбирање текстови со различна содржина, сложеност и од различни извори.

3. ЦЕЛНИ НАСТАВАТА ВО У ОДДЕЛЕНИЕ

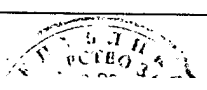
Ученикот/ученичката:

- Да се поттикнува да чита со разбирање различни текстови;
- Да се поттикнува да користи правилен ред на зборовите во реченицата;
- Да се поттикнува да користи именки, придавки, главни броеви и глаголи во усното и писменото изразување;
- Да се поттикнува да користи елементарни граматички и правописни норми при читањето и пишувањето;
- Да се оспособи да раскажува усно и писмено на стандарден јазик;
- Да се поттикнува да користи различни форми на писмено изразување (текст за: честитка, покана и сл.);
- Да се поттикнува да составува прашања по дадени одговори;
- Да се поттикнува да учествува во разговор во кој искажува доживувања, чувства и факти;
- Да се поттикнува да го збогатува речникот;
- Да се оспособи да применува ИКТ во функција на наставниот предмет.

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: ЈАЗИК			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ да се поттикнува да усвои поим за самогласки и согласки; ❖ да се оспособи да ги разликува самогласки и согласки; ❖ да се оспособи да го дели зборот на слогови; ❖ да се оспособи да го усвои поимот за именки; ❖ да се поттикнува да го разликува и правилно да го применува родот кај именките во усниот и писмениот говор; 	<p>Поим за самогласки и согласки</p> <p>Поделба на зборот на слогови (според правилата во македонскиот јазик)</p>	<p>Смогласки</p> <p>Согласки</p> <p>Слог</p> <p>Имиња на предмети и лица</p> <p>Род кај именките</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Вежби за разликување на самогласките и согласките (нивно правилно изговарање и пишување). ▪ <i>Вежба:</i> Подредување карти со букви од азбуката-самогласките се на сини картички, а согласките на црвени картички. Треба да ја прочитаат азбуката, а потоа да ги издвојат сините картички и да ги сместат во сина кутија на која пишува самогласки, а црвените да ги соберат во црвена кутија на која пишува согласки. ▪ <i>Вежба:</i> Учениците добиваат листа на зборови. Во добиените зборови треба да ги заокружат самогласките со сина боја, а согласките со црвена боја. Доколку учениците имаат говор ги кажуваат гласно (наставникот детектира кои гласови неправилно ги изговараат). ▪ <i>Вежба:</i> Учениците добиваат листа на зборови кои треба да ги состават понудени од картички (самогласките се сини, а согласките црвени), а потоа да ги препишат во тетратката со соодветните бои. ▪ <i>Вежба:</i> Заокружување со сина и со црвена боја на согласките и самогласките во зборовите кои означуваат предмети и појави од секојдневниот живот-групи зборови: инвентар во училиницата-маса, столче, табла, храна-сирење, капкавал, јајца, леб...; итн.).

<ul style="list-style-type: none"> ❖ Да се оспособува да разликува број кај именките; ❖ Да се оспособува правилно да го применува бројот кај именките во усниот и писмениот говор; ❖ Да се поттикнува да го усвои поимот за описни придавки и правилно да ги применува во усниот и писмениот говор; ❖ Да го усвои поимот за замена како збор кој заменува лице; ❖ Да се запознае со поимот глагол; ❖ Да усвојува поим за приближна бројност и да ја употребува во усниот и писмениот говор; 	<p>Број кај именките</p>	<p>Број кај именките</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Вежби за определување на бројот на слоговите во зборот со тактирање при изговарањето. ▪ Вежби: Составување познати зборови со понудени слогови на картички на кои се напишани слоговите. Доколку ученикот има проблем во препознавањето на слоговите може да му се понудат и сликички на кои се наоѓаат предметите или поимите кои ги означуваат зборот кој треба да го состават. ▪ Вежба: Листа на зборови (може и да се запишани на табла) со различен број слогови да го определат бројот на слоговите, при што на секој слог одозгора ќе запишат број или ќе ставаат предмети/мали играчки, монистри, а потоа ќе избројат колку предмети има, односно, колку слогови има зборот. ▪ Вежби: Препознавање на именките во реченицата (иминџа на предмети и лица). ▪ Вежба: Именување предмети, животни, храна, облека и сл., а во реченици (самостојно или со помош) да ги пронаоѓаат именките преку прашањето: Кој? ▪ Вежба: Кажување на личните иминџа, а во реченица да ги пронаоѓаат и да ги заокружуваат-самостојно или со помош. ▪ Вежби за утврдување на родот кај именките-со помош на наставникот-насочени прашања-родот го поврзуваат со одредена боја-машки род сина, женски сород црвена, а среден род со жолта боја. Зборовите се напишани на хартија во боја-ти класифицираат според бојата, а потоа, со помош на наставникот го откриваат родот, исто така, според бојата.
		<p>Почината замена „јас”</p>	
		<p>Поим за глаголи</p>	

<p>❖ Да се поттикнува да ги усвојува правописните правила за правилно пишување голема буква (во тетратка);</p> <p>❖ Да се поттикнува да го усвојува правилното пишување на приближна бројност и повеќецифрени броеви со зборови.</p>		<p>Броеви (приближна бројност)</p> <p>Употреба на голема буква</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Вежби: Утврдување на бројот кај именките-прашања: Дали е едно или се повеќе? ▪ Вежби за правилна примена на бројот кај именките. ▪ Вежба: Именување на сè што гледаат во училницата и да избројат по колку примероци има од секој предмет што го виделе. ▪ Именките кои се напишани на картички и претставени со слики учениците треба да ги подредат во колони (на пр., колоната за еднина е во зелена боја, а колоната за множина во жолта боја-со помош на наставникот одредуваат дали предметот кој го именувале е еден на картичката или го има во повеќе примероци. ▪ Учениците добиваат по 2 реченици напишани на лист-именката треба да ја обојат со зелена или жолта боја во зависност од тоа дали е во еднина или множина-самостојно или со помош на наставникот. ▪ Вежби за разликување на описните придавки. ▪ Вежби за правилна употреба на описните придавки во реченицата. ▪ Вежба: Наставникот на табла запишува 3-4 реченици во кои има описни придавки, а учениците во тетратките треба да ги препишат придавките кои ги препознаваат. ▪ Преку поставување на прашањето Каков е....? Каква е....? Каков е....? наставникот им ги открива придавките на учениците. ▪ Наставникот им дава ливчиња со придавки и некомплетни реченици, а тие треба да ја дополнат реченицата со соодветен збор.
--	--	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Вежби за препознавање на личната замена „јас“ и нејзина употреба во говорот (насочени прашања преку прашањето: Кој?). ▪ Вежби за препознавање на глаголите (Кој збор означува работа?)-насочени прашања-глаголите да се поврзат со симбол кој ќе ги асоцира учениците, на пример, топката означува движење, активност и сл. ▪ <i>Вежба:</i> Учениците добиваат зборови напишани на ливчиња, ги читаат еден по еден зборовите кои означуваат движење ги ставаат во касичка-топка, а останатите во касичка-коцка. ▪ Вежби за искажување приближна бројност. ▪ Вежби за правилно запишување на приближна бројност. ▪ <i>Вежба:</i> Учениците добиваат задача да го запишат точниот број на столчиња во училиницата и приближниот број прозорци. ▪ Вежби за правилно пишување голема буква на почетокот на реченицата-во означено големо квадратче се пишува големата буква. Истата вежба може да се примени за пишување на личните имиња-отраничување на просторот со квадратчиња. ▪ Вежби за правилно пишување на повеќецифрени броеви со зборови преку поврзување на картички со цифри.
--	--	--	---

МАТИЧКА ШКОЛА
СОПСКА

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: ЧИТАЊЕ И ПИШУВАЊЕ

Цели	Содржини	Поними	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Да читува слогови и зборови; ❖ Да чита кратки текстови. 	<p>Читување Текстови на одредена тема</p>	<p>Читување слогови и зборови Читање</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Вежби за поврзување на гласовите во слогови, а слоговите во зборови. Читување на пластифицирани картлички со букви кои се лепат-се составува збор со лепење на пластична лента или некоја друга пластифицирана подлога. Потоа буквите се покриваат со парче хартија (која може да биде животно со отворена уста) и се откриваат постепено со движење од лево кон десно со гласно читување на буквите. ▪ Вежби: Читање куси текстови поврзани со слики (најмногу до 4 слики-за секоја слика се составува по една реченица). Откако ќе ги погледнат сликите без текст, на нив се закачуваат напишани реченици соодветни на сликите-можат самостојно да ја повторат вежбата (Да наместат реченици на сликата и да ги прочитаат). <p>*Препорака: наставникот треба да составува куси текстови по слики со исти ликови, а се поставени во различни ситуации (учениците со аутизам полесно ги прифаќаат веќе познатите ликови, а потешко се адаптираат на промени).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Вежба:</i> Учениците кои имаат проблем во говорот, а го познаваат значењето на сликите и визуелно ги препознаваат зборовите користат електронска „Говорна табла“.

<p>❖ Да се поттикнува да а препишува кратки текстови или делови од текстови;</p> <p>❖ Да се поттикнува да прераскажува кратки текстови.</p>	<p>Препишување кратки текстови или делови од текстови</p> <p>Писмено прераскажување на кратки текстови</p>	<p>Препишување</p> <p>Прераскажување</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Вежби за препишување кратки текстови на наставно ливче или директно во тетратката. ▪ Вежби за препишување кратки текстови од тетратка, наставно ливче, учебник или на компјутер. ▪ Вежби за прераскажување кратки текстови поврзани со слики (најмногу до 4 слики со по 1 реченица), а прераскажувањето се врши преку директно отговарање на веќе поставените прашања. ▪ <i>Вежба:</i> Писмено прераскажување на краток текст-отговарање на прашања на компјутер. ▪ <i>Вежба:</i> Учениците кои имаат проблем во говорот, а го познаваат значењето на сликите и визуелно ги препознаваат зборовите користат електронска „Говорна табла“ за прераскажување на изучените кратки текстови.
---	--	--	---

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: МЕДИУМСКА КУЛТУРА

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ да следи различни видови на ТВ-емисии; ❖ да се поттикнува да води разговор по телефон. 	<p>ТВ-емисии (според интересот)</p> <p>Телефонски разговор</p>	<p>ТВ-емисии</p> <p>Телефонски разговор</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Следење ТВ-емисии според интересите на ученикот/ученичката (документарни, емисии за животни, емисии за подготвување храна, народни приказни итн.) и нивно прераскажување преку конкретно одговарање на прашања. ▪ Вежба: Следење телефонски разговор на видеопроеција и/или во живо. ▪ Вежба: Презентирање и вежбање на начинот на разговор на телефон преку слики (постапно). ▪ Вежба: Разговор на телефон.

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставната програма по предметот македонски јазик овозможува интегрирано планирање со наставата по предметите: основи на природните науки, основи на општествените науки, математика, ликовно образование, музичко образование и физичко и здравствено образование.

Поради тоа што голем дел од учениците со аутизам имаат проблем при говорното изразување и говорната комуникација во работата по македонски јазик (но, и по другите наставни предмети) пожелно е да се воведат алтернативни облици на комуникација кои ќе придонесат за полесно совладување на содржините (воведување на компјутер или на електронска говорна табла).

Учениците со аутизам имаат тенденција да се повлечат и да не учат од социјалните интеракции меѓу возрасен и дете. Поради тоа, потребно е да се обезбеди соодветна, прифатлива средина за да се избегне повлекување на ученикот/ученичката. Многу е значајна стимулацијата на позитивното однесување преку поддршка и игнорирање, како и пренасочување на негативното однесување (напомена: и наградага и казната претставуваат поддршка на однесувањето). Голем број од учениците со аутизам немаат способности за потполно и точно разбирање на нагозите/задачите кои им се поставуваат, затоа на почетокот реализацијата на планираните активности треба да се применува преку индивидуализиран пристап. Наученото најчесто е ограничено само на контекстот во кој е учено и затоа потребно е да се практикува (секојпат кога е можно) учење во природна средина (кога се изучува одредена појава или пак треба да се реши некој проблем).

Учениците со аутизам учат механички, без разбирање на смислата, поради што читањето и прераскажувањето на текстови за нив претставува голем проблем. Секоја ситуација која е поврзана со раскажување мора да биде поткрепена со поставување конкретни, насочени прашања. Неопходно е да се врши перманентна проценка на стекнатите знаења на учениците, но и да се посветува внимание на смислата и функционалноста на наученото, особено ако се има во вид нивната склоност на ретрес (ригидно и стереотипно однесување при учењето нови содржини, вештини и навикки-учење со постапни, мали чекори).

За успешна реализација на воспитно-образовниот процес со учениците со аутизам потребно е (со фокусирана индивидуализирана опсервација) одредување на формите, нивоата и начините на комуникација на релација ученик-наставник, а активностите се организираат во зависност од сознанијата стекнати во текот на опсервацијата. Откако ученикот/ученичката ќе започне да комуницира-разменува треба да се започне со процесот на структурирање на околината (одредување на местото на седење за одредена активност, одредување на местото на материјалите за работа и техниката итн.), а потоа со подготовка на распореди и подготовка на системи за индивидуална работа со цел осамостојување на ученикот/ученичката при работата. Треба да се напомене дека исклучително важно е почитувањето на индивидуалниот распоред на активности на секој ученик/ученичка.

Во планирањето на индивидуалните активности (заради успешно реализирање на наставната програма) предвид се земаат способноста на ученикот, нивото на развој, како и специјалниот интерес за одредени активности, содржини или предмети (кои треба да се искористат како стимулатори за усвојување на нови знаења и вештини).

Наставни средства:

- ❖ учебник избран на ниво на училиштето за соодветниот предмет, одобрен од страна на министерот;
- ❖ читанка;
- ❖ енциклопедии, речници и сл.;
- ❖ Интернет, образовни софтвери;
- ❖ списанија;
- ❖ аудио-визуелни средства и други средства, ЦД и др.;
- ❖ други извори на учење во непосредната околина: споменици на културата, музеи, домови на културата, библиотеки, кина, театри, национални паркови итн.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

ДИЈАГНОСТИЧКО ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ

На почетокот на учебната година наставникот врши дијагностичко проверување на предзнаењата на учениците со цел да ја спознае состојбата таква каква што е, во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Дијагностичкото проверување наставникот може да го реализира со примена на повеќе инструменти како што се: дијагностички тестови спроведени преку конкретни ситуации и преку разговорот со родителите. Добрените одговори се слика на ученичките предзнаења во најширока смисла на зборот и претставуваат основа за планирањата за реализација на наставата и процесот на оценување во текот на наставната година.

ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Во текот на наставата по македонски јазик во петто одделение се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање на објективни описи како повратна информација за постигањата на учениците во определен временски период. Формативното следење на постигањата на учениците наставникот може да го реализира со користење на соодветни методи и постапки:

- разговори наставник/ученик;
- усни презентации;
- тестови;
- домашни работи;
- портфолио-собирање на показатели (детски кзаботки, творби, искази и сл.) за секој ученик посебно.

➤ Портфолиото треба во текот на целата година да им е достапно на родителите за да можат да придонесат во квалитетната реализација на наставата по македонски јазик.

➤ Портфолиото на ученикот со прочистени и селектирани податоци продолжува во наредното, повисоко одделение.

Добиените резултати од следењето на постигањата на учениците овозможуваат креирање на планирани усни и пишани повратни информации кои во форма на креирани описи се наменети за учениците, за родителите и за самите наставници. На крајот од секое тримесечје, врз основа на сознанијата од формативното оценување, се реализира микросумативно оценување од чиишто резултати се оформуваат тримесечните описни вреднувања за постигањата на учениците.

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Врз основа на целокупните податоци добиени од следењето, проверката на постигањата на учениците во текот на реализацијата наставната програма наставникот ја констатира (опишува) развојната состојба на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје.

Од формираните сумативните описни оценки формулирани за секој ученик посебно раководејќи се од поставените нивоа на постапања во тек определени временски периоди наставникот на крај од учебната година внесува соодветни нумерички оценки.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на Нормативот за простор и за наставни средства донесен од страна на министерот за образование и наука.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставата по македонски јазик во петто одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Филозофски факултет - Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- дефектолошки факултет согласно Законот за основно образование.

Изготвил: работна група,

координатор Марија Симонова, советник во Бирото за развој на образованието - Скопје

Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на Сектор во Бирото за развој на образованието - Скопје

9. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по македонски јазик за петто одделение на деветгодишното основно образование за учениците со аутизам, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

на ден 10.05.2012

Скопје

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БР 11-2482/2
15.05 2012 год.
КОПИЈЕ

Министер,